

Бранислав Живановић

ПЕСМА ГАЛИОТА

Књижевна награда
»Новица Тадић« 2019

Едиција
ПРИСУСТВА
Књига четврта

Уредник
Драјан Хамовић

Рецензент
Никола Маринковић

Покретач и покровитељ књижевног конкурса и едиције
Министарство културе и информисања Републике Србије

*Бранислав
Живановић*

ПЕСМА ГАЛИОТА

Завод за проучавање културног развитка
Београд, 2019

*Данас се сваки њисац,
укрцава у талију свој времена.¹*

*Галија је заједничка.
Ви сте је саградили,
заједно њућујемо њоме,
али воденим њросѡрансѡвима
ѡо којима нас сѡрује носе,
не можеће владаѡи.
Зашиѡ се онда ѡреѡвараѡе
као да су ѡѡѡребни
и каетан, и кормилар,
ѡрви и друѡи официр и ѡсада?²*

*руке су
нам за весло
венчане³*

Морамо ѡѡеѡи ѡвор.⁴

1 Албер Ками

2 Имре Кертес

3 Раша Ливада

4 Жил Делез

I

Јануар. Амнион
(Песма за мој 33. рођендан)

Пре и после мене је ожиљак,
царски рез на трбуху јануара.
Буди ме двадесет седам пута
између шест и осам изјутра,
потапа тело у монохромат дана,
окива недељивим остатком
преступног календара.

На белег у облику листа платана,
на топлој кожи стражњег дела леве бутине,
осамнаест година касније
спустићу писмо,
као облог, као водени жиг,
као тетоважу сидра што се експонира,
беспомоћно заљубљен у метафору.

Ако је време стилска фигура воде,
речи су родитељи облика ствари
из доба чистог значења.
Слова праве колону
на путу између очију и срца.
Под језиком спава детињство песме,
у глувој соби обложеној огледалима.

Смрт плеше на разломку ноћи.
Чека да се расплине у звуку
додира металног врха чиоде
и мермерног плочника булевара.
Јутро стиже држећи зубима сунце.
Пробудио сам се са звездама на табанима.
Мислим да се тако објашњава мртвачки ступор.

Хидра

Људи се деле на посвећене
и оне друге, што не желе
одвезати покисле чворове,
расплести неразмрсиво,
бројати неизбројиво.
Други се чуде упорнима,
њиховој патолошкој потреби да докуче
шта се крије на концу свега.

Испред мене се подиже
бескрајна, месната хидра света.
Стварност долази скривена
у ваздуху под непцем, хучећи као аорист.
Промукли баритон цепа тишину.
Страх се скупља у велики, бели залагај дима
који покушавам да прогутам
као епилептичар језик.

На њеним устима цветају петуније.
Опијати које уноси у себе
из њене нутрине понекад извлаче
шекспировске монологе.
У њеном слузавом телу склупчано леже
речи што траже своје разрешење.
Међу мојим врелим, кошчатим прстима
куца њена хладна тахикардија.

Одвајање

Још само човек може да те осведочи.
Твоје ослобођење од њега
и његово ослобођење од тебе: исто је.
Признавање несагласности
препознато у таутологији негирања.

Тек одвајањем постојајемо једно,
изговара лирски субјект са жилетом у руци
пред Вилеровим гобленом од сребрне емулзије.

Највеће је искушење
достојно се одупрети,
истрајати мислећи о ономе
о чему се не да размишљати.

Још само камен може да те осведочи.
Онај који изабереш да бациш
првој води што даље од себе
рећи ће више него све речи
песама које ниси написао.

Јер: мислити камен није бити камен;
бити камен јесте
бити у стању обуздаване ватре.

Искуство и знање испитују
можемо ли преживети одвајање,
може ли нам недостајати
оно што нисмо имали.

Најлепша животиња

Дружење са људима
захтева порцију времена,
 ремећење ритма личне рутине.

Посвећивање другом
рачуна на одрицање
у тренутку неутаживе таштине.

Међу онима што долазе и одлазе,
неимари сопства ретуширају имиџ
о који ће се величанствено спотакнути.

Шта је човек него инструмент смрти,
кожа развучена преко ксилофона костију,
о коју копитом удара најлепша животиња.

Напуштање

Постоји у човеку фашилни, нейобедиви наџон који је ујраво толико јак, као најсирожи суд; хтео или не, вечно се враћа, као авет на оно месце, где је неки ванредни доађај његовом животи дао јачу боју, и што је та боја тамнија, уколико је привлачна снага тог месца неодољивија.
Натанијел Хоторн

Прихватити одговорност за некога или нечији непланирани пород, пре него за сопствене родитеље, чини да се много лакше одлучиш отићи онда када то заиста пожелиш. Не треба се извињавати због тога.

Имаш своје разлоге за беспштедни стид, и вољу од нерђајућег метала о којој, попут ћилибарског амулета, на прсима виси напукла матрикула љуљајући колевку недоступног срца.

Можеш се вратити на место злочина са лицем нешто старијег себе, видети да ли си нешто заборавио, хоће ли те неко препознати, испружити прст према теби и кроз зубе промрљати: *Ошкуд он?*

Уже ће тада стегнути плод грла, натерати га да пулсира испод чвора,

на гутљајима неутешеног детињства,
док не падне у питање:
Колико може да недосијаје
оно што нисмо имали?

Повратак

Опасно је видети
кућу свог детињства,
али помаже спознавању
сопственог слома.

Свака соба
има звук и покрет
велике змије из мрака зидова.

Она може да призове
поглед са разбијених прозора.
Није добро да је поглед исти.

Потребно је открити ожиљке,
покушати оплакати изгубљено,
и уз топли морфијум
гледати како клише гори.

Наслеђе

За Д. и Т.

Тек дељењем постајемо једно.

Спокојни као еквилибристи
на жици између солитера,
прелазимо раздаљине сопства
у потрази за половином себе.

Љубављу одмарамо чулности.

Једна од најснажнијих сила
која обликује биће јесте
порив да оставимо наследство.

Какво ће то наслеђе да буде?

II

Тиха побуна

Волим себе

практичне просторе
у којима можеш
сместити своје тело

удобно

испунити предметима
од значаја и потребе
неопходностима што те одређују

вратима и прозором
затварати и отварати
светлост и тмину опкољеног

света

иза ова четири зида
стабилна и чврста
попут листова хартије

са исписаним песмама
у којима тиња твоје Ја
тихо попут побуне.

Поетика предмета

Према Е. Јонеску

Сваки пут када говорим
ослобађам топао ваздух,
глас путује да именује стварност
измореним веслом своја језика,
дотакне речима предмете у немој суштини.

Када видим врата, мислим: *враћа,*
када угледам прозор, кажем: *прозор.*
На хоризонту постоје празнине и пукотине,
као што постоји згушњавање означитеља.
Дијалектика отвореног и затвореног:
израз који отвара и смисао што затвара.

Ноћу речи изговарам тихо,
да измерим белине и раздаљину између редова.
У мраку предмети мењају места,
распоред што их истиче у тами.

Али речи често заводе и сакривају,
и предмети често нису типични предмети,
напуштају или губе своју функцију,
а функција не открива суштину о стварима.

Тако речи обмањују,
због тога речи звуче лажно,
јер речи тада више нису одређене речи.
Неопходно је преиспитати језик,
изнова дефинисати значења.

Сваки пут када дланом дотакнем
глатку, хладну површину стола,
запитах се зашто се тако зове
и шта значи његово име.

Нешто читљиво

Сунце се стидљиво јавља,
подиже као јутарња ерекција,
немајући избор над било чим новим.

Кроз кратке трептаје између удаха
светлост у стан надире стихијски, обрушава се
на градско насеље бојом зреле кајсије.

У благо јутро
писаћи сто дозива глатком површином
и палетом инструмената.

Поглед инстинктивно тражи нешто читљиво,
меру садржаја достојног пажње:
безбрижно купање у периметру ока.

Кроз прозор посматрам лејландски чемпрес,
зашиљену крошњу на благом јулском ветру,
са врапцем на зањиханом врху.

Овде, у соби мог живота, дешава се нешто слично:
метално крило изнад листа хартије
повија се топлим дахом неизговореног.

Припремање песме

Радни сто треба поставити
испред прозора са погледом.

Ради бољег превођења стварности,
са босим стопалима на поду,
седети на дрвеној столици
без тапацирунга или јастучета,
и посматрати са далеког извора
понашање дневног светла.

Од неподношљиве белине
подлога помирљиво подрхтава.

До краја дана остају
само спороходна слова
да тастатури претресу утробу
због свих стихова у настајању.

Речима постављам мрежу
да време зауставим у песми.
У телу се слаже замка
за смрт у костима.

Лекција

Језик се кроз мене
пење у своју смрт.

Побуњене мисли траже начин
да се спусте у грло и оплоде реч,
изађу кроз зубе
и оставе траг у снегу.

Писање говори.
То је трајање лишено времена,
акустична тачка отвореног мастила.

Песме су памучни облаци
над кућом папирних зидова,
облици вате положени у уши.

Нема речи изван реалног,
ни имагинарног без стварног,
нити невиности и наивности
упркос понављању научених лекција.

Ваљало би се припремити.
Субјекат је стекао искуство.

Риба већа од реке

*Језик и свећ се не њоклајају,
њролазе једно кроз друго као мрежа кроз воду.*

Човек који не штеди речи
богатији је за један разговор,
одважнији за једно познанство,
и сиромашнији за једно прећуткивање
док посматра и слуша ненадмашну реку
како отиче у неповрат.
Реторички облак прети
да прогута предметну стварност.

Песник који жуди да каже све,
суочава се са једном вољом,
једном врстом перманентне напетости
– веће од њега самог,
мање од његове амбиције.
Језик не допушта да се све каже.
Врпољи се, опире удицама израза.

Само онај ко научи да ћути као човек,
биће способан да запева.

Велика ватра

За Ј.

Запалићу велику ватру
у зарђалом бурету скотрљаном
на средину кошаркашког терена.

Прекрићу отвор белином хартије,
испунити ждрело тако да се прелива,
и најзад победити у инфантилној игри.

Похранићу рукама у пламену
рукописе који нису умели да светле,
песме склупчане око топлог стиха.

Гореће свечано црне линије речи,
пуцкетати редови ужарене синтаксе,
расипати строфе у морфологији дима.

Пресућу пепео у урну
и поставити је на полицу са књигама,
обноћ гатати прстом и посипати се по глави.

Запалићу велику ватру,
сачекати вече шестог дана у години
да нико нешто не би посумњао.

III

Панонска шкољка
(Балада о граду)

Овај равничарски град на току европске реке
опкорачене мостовима испод пепељастоплавог неба
бруји и вибрира попут забректале машине
улицама пренасељеним потонулим погледима
у талог смога и неизлечиву летаргију *chillout*-а.

Овде се вртложе бетон и неон, мермер и пластика, стакло
и метал,
његов центар је тврдо око олује, вертиго над ерозијом
жеље.
Концентрација тела у спиралној зеници кинеског
шопинг мола
отиче распомамљеним убрзањем низ зечју рупу
потрошње
као опушак кроз левкасти сливник свакодневне људске
клоаке.

Испред трафике пасивни посматрачи са пивском боцом
на колену
перутају се кварталом попут фасаде зидова изгрисаних
временом.
Тетовиране мурал-читуљама навијача омиљеног
фудбалског клуба,
амблемима и римованим слоганима актуелних
политичких лидера,

зграде зраче аеросолним писмом на којем се псује и
љуби најлепше.

Градилишта метастазирају као чир на образу градског
зеленила,
дрско расту инвестиције у некретнине сумњивог порекла
капитала.

Чујем: »Е, гари, нађемо се на кошевима код »Променаде«
Space jam под азотним сјајем звезда и канцерогеним
ваздухом.

Овде Ошров рушиње / и вино трагње Из истиої се буретиа ѿоче.

Ретори деструкције и софисти велепродаје бестидно
позивају на
брисање памћења насилним насртајима на комплексе
архитектуре.

Губи се акценат и објекти подизани из самодоприноса;
урбаноними,
симболи сусрета уткани у сленг грађана преко ноћи
постају
економски неисплативе површине преображеног
идентитета.

Тело агоре у грозници реституције и редефинисања
значања.

Целосезонски грађевински радови под немилосрдно
времим летом
мрсе напете нерве саобраћаја, усијану мрежу аутобуских
жила.

Овај мали град је велики вир на реци без јасног
полазишта и исходишта,
пупак кроз који падамо, као Алиса, у утерус дечјег
кошмара.

На обали

Седимо на појасу градске плаже
у сенци тополе отргнуте од касног августа.
Са слепоочницама пуним златног цимбала
посматрамо битисање балегара.
Змија излази из воде, гмиже летњом земљом
трагом се опирајући империјализму обале.

Линије жеље немушто меандрирају
између упослених дечјих меснатих дланова.
Унаоколо разбацане пластичне црвене и плаве
лопатице и кофе подучавају стицању и поделама,
збрајају оно што се не може пребројати.
У сумрак зеваће мунковски на пени осеке.

Сидром сна оремо пространо водено поље.
Фатаморгана и наутичке стопе
на хоризонту подрхтавају попут желатина.
Пустиња погледа у погледу пустиње.
Прохладни вечерњи ветар разноси наборе песка,
отисак шаке у нерватури времена.

Што мање познајемо, више именујемо.
На три места прескочен Дунав.
Учимо трајање од мостова, невини као

речни ток у који никада није бачен камен.
Кап зноја са чела излива се у бели зарез
о који ће смрт првом приликом окачити бадемантил.

Пикадо

За М.

Црна мачка у неосветљеном кварту,
закаснили рефлекс на коловозу испред фарова,
јутрос је само непомичан крзнени рељеф
са мувама и црвима у распореној утроби.

Заобићи мрцину у широком луку
значило би не уплитати се, другим речима:
не удовољавати властитој песничкој знатижељи,
према савету Брехта – не остављати траг.

Тешити се мишљу да смрт није твој посао.
Ако станеш – закаснићеш, ако се окренеш – изгубићеш.
И не постоји ништа што би могао да учиниш,
немаш со, лопату, нити празну врећу.

Промрмљаћеш нешто себи у браду и наставити пут,
без видљивог знака узнемирености или гађења.
Само, *како* и *када*, са упитником у ваздуху,
претрчаће пречицом свести између два корака.

Прохладан априлски сумрак, и тамна мрља на асфалу,
пркоси убрзању густопресованом материјом.
А знаш да је то могао бити било *ко*,
можда чак и *џи*, у својој блазираној несмотрености.

Црна тачка коју циља смрт.

Сметње на везама

У теби расту немир и узбуђење
као водостај престоничке реке
док споро прелазиш мост
у препуном градском аутобусу
касног суботњег поподнева
на Дан ослобођења.

Леђа мокра од страха
и наборано чело јесењег неба
изнад намрштених обрва телефонских жица
притискају ваздух бојом мисли
због вести које не знају
како да нам буду саопштене.

Голе гране дрвећа
попут нервних завршетака
напето дрхте испод густих
алуминијумских облака
што ометају да порука
допре с друге стране.

Сметње на везама не престају.
Гавран слеће на влажну земљу, маше крилима
поскакујући у шаманском ритму

Морзеове азбуке оностраног,
мрцварећи кљуном криптоване благовести:
memento mori, nevermore.

Од јутрашње кише
кора скелетног багрема набрекла зифтцрно,
као флор на урамљеној фотографији,
на реверу савијеном изнемоглим ветром,
испред гомиле житке иловаче
по којој се ваља младо октобарско вече.

Сирена

Цитрусно мајско сунце подиже се као хлебови
у високим пећима, бели дани са укусом глади.
Паучинасти цируси над крововима зграда
запретени густим крошњама антена и репетитора.
Птице се пресећу у мимолету да истргну нит
као мисао, као молитву, као провиђење.

Опасана монотоним архитектуром
оронуле периферијске соцреалистичке фасаде,
укруг венчана квадратом прозора,
силуета витког женског торза
израћа из дубине тамног простора
попут бисте бронзане коже.

Медним ђласом, као да некога дозива,
ношеним акустиком мраморног мора
између Сциле и Харибде стамбених блокова,
прети да постане црна тачка лутања.

Отворити уши на извору искушења смрти
значи научити слушати а остати у животу
везан ужетом језика ослобођеног звучања,
где рубови опасности грле оно спасоносно.

Ноћу ваздух у кварту отежа задахом подрума.
Исписани зидови и уринирани хаустори
дрхте мемљивом олупином јувенилног страха.
Сенке увлаче весла и мењају своја места,
а до малочас заводљиву мелодију
насилно прекида сирена најавом бомбардовања.

Поглед отиснут према градској четврти
ширином замаха озвезданог бетонског пространства.
Са рукама у џеповима, под осветљеним окном,
багрем подупире леђа као јарбол.
Прсти нервозно премећу кликере воска, попут бројанице,
попут немог сведочанства сопственог удеса.

Мостови

На преласку између два миленијума
три моста грлила су обале велике воде,
потом су им мартовско небо заузели гаврани,
а митски лађари под чкиљавим фењерима
у подножју Петроварадинске тврђаве
скупљали њихове крхотине са мирисом катрана,
нудећи превоз на другу страну.

Копнени путеви чинили су се вероватним,
али тешко доступним, чекајући понтонску везу,
споне од ваздуха испуњене криковима.

Седамдесет осам дана мрака
под ногама је сведочила мушка река,
проширена вена на бедрима Европе;
са три шава опкорачена,
са три дугмета закопчана;
бинарно спремна да говори разликом,
множи супротности дељењем.

Раздвајање у којем се огледа
моје десно – твоје лево,
твоје десно – моје лево.

Прелазити преко значи веровати *грујом*,
одводити се на сусрет са собом.
Са сваке стране – један почетак,
са сваке стране – један завршетак.
Тамо и овде носи своје овде и тамо,
учи држати конопац са обе руке,
прескочити сенку а не поквасити рубове.

Велика вода

Велика вода ноћу бубри у оку доконих шетача.
С обе стране кеја, над кожом реке боје нафте
избраздане зарђалим труповима танкера,
успорено циркулишу збијена тела.
Топао ваздух титра испред мутног призора.

Попут карнера на хаљини удовице,
шум водених набора приближава се и удаљава
у синкопираном ритму искричаве срце Дунава
што пузи кроз ноге мостова,
бридећи отиче као модрица из уличне туче.

Лето је, доба године
када се лакше подноси сиромаштво,
а интимност лепи као средство против устајалог
времена.

Она немогућа линија где се таласи удружују и враћају,
једино могуће место сусрета.

IV

7:00 h

Завеса априла,
упорнија и гласнија
од сваког пластичног ТВ аплауза,
ресетује дигиталне аларме
силаском у одраз неме воде,
док се опет не запљуне у облак.

Вибрира сребрна плоча буђења.
Очеви покрети растворени у твојим:
рефлекси јутарњег ступора.
Крупна дугмад и узани прорези
на испегланој кошуљи
доприносе спонтаној рефлексији.

Обред који упражњаваш,
форма коју задовољаваш,
рутина које не можеш
да се ослободиш
облик је који те обнавља
према унутрашњем диктату нужности.

Кравату за одело бираш као суицид.
Чвор сримован са нијансом ваздуха
испод свеже избријаних образа.

Одавно је актен-ташна
заменила кутију за ужину,
анксиозност грицкалицу за нокте.

Испред орошене мембране шофершајбне
дозива те светлуцави асфалт ауто-пута,
мирис кафе, звук телефона и имејлова из *офиса*.
Смрт која жури да закасни
носи очи познатог лица.
Огледаш се у њеном ретровизору.

Лица која светле

Палчевима што се упослено
премећу у висини груди
по површини дисплеја

као на покретној траци
прелазимо керуаковски
разуздано *on the road*

up & down пространства
папируса дигиталног Браја
пупе на врховима прстију

Олакшица постала је нужда:
гребемо стакло попут
мачке која тражи излаз

Ми смо умрежени људи
ми смо заслепљени људи
једно о друго ослањамо се

главе испуњене сликама
ѝресахли нам ѝласови шѝо се
шайаѝом заједничким ѝласе

тихи су и безначајни као
интерпункција реке у сумрак
или синкопа врабаца у свитање

Слављени дани које водимо
обореног погледа без очију
тако беспрекорно опседнути

повијени светачки светлимо
умивеним блаженим лицима
у пикселизованом царству

газећи сигурно несигурним
корацама који љуљају свет
страхом од губитка подлоге.

Људи кесе

Тежина и гравитација
наниже повлаче кесу
за полиетиленске уши

са рукама као кукама
испитујући границу издржљивости
излазиш кроз покретна врата

Новоотворени тржни центар
држи те својим блиставим ланцем
попут сидра положеног у време

поскакујеш на узици жеље
тражећи дубину испод сутона
живота којим се трапаво крећеш

Ма колико мало купио
ма колико лако понео
имаш превише да бациш.

Галиот говори

*no picture is made to endure nor to live with
but it is made to sell and sell quickly
with usura, sin against nature*
Ezra Pound

Ово је доба трговаца,
цифара, банака и фискалних рачуна;
кредита, камата и крупног капитала;
бизнисмена, менаџера и приватних предузећа.
Овде се вредности мере другачије – *contra naturam*.

Ово је доба трговаца,
телом и унутрашњим органима;
лаком забавом и тешким опијатима;
интелектуалном својином и породичним наслеђем.
Овде морал има широк осмех са златним зубом.

Ово је доба трговаца,
ишчашена чула у утроби робе за широку потрошњу.
Мислимо да увек нешто желимо,
тражимо начин и покорно радимо да бисмо то добили.
Овде треба преиспитати властите животне потребе.

Ово је доба трговаца,
али ја немам ништа што бих могао да разменим,
осим неколико песама и речи о прочитаним књигама
за непоткупљиве очи и дланове плитких џепова.
Овде се вредности мере другачије – *contra naturam*.

Ово је време изобиља,
на овој галији поезија је слепи путник.
Стихови у ситим данима не пале ватру изнутра.
Ово је песма галиота,
исписана црвеном тинтом на трговачкој хартији.

У фабрикама изигравамо тужне револуционаре

За Ј. Корнхаузера

Умор испуњава време.
Стигме стицања и потрошње
крваре из дланова радничке класе.

Од осам до четири, од девет до пет,
од два до десет, од три до једанаест,
све чешће дуже, све мање слободнији.

У последњем вагону календара
најамни рад унификован дневницом
одбројава ускрснуће прековременим сатима.

Стајање испред банкомата;
чекање у реду пред поштанским шалтером;
гурање на каси новоотвореног хипермаркета.

Ово није ни лепо ни ружно,
оно је стварно.
Ко не пише поезију, тај је омогућава.

Овај тренутак умотан у песму,
попут црвене мараме у рукама тужних револуционара,
држи неугодан ветар који нема снагу повратка.

Корпоративна галија

Сунце радног дана пече попут осуде. Мирис целулозе се
шири.
Миријаде неонских, млечних влакана свакодневно уводи
у чист посао.
У простор испуњен књигама улази се месечарском
сигурношћу.
Ако је све осветљено, све се са свим спаја. Чујем: *Tikkun*
olam,
овом свету треба исцељење – пада са полице у меснате шаке
тврди повез непорециве потврде да је закон још увек на
снази.

После осам часова очи су превише уморне и споре за
додатни напор,
да уђу у текст као локомотива у тунел, као канабинол у
крвоток,
са илузијом да ће наћи предак ако се на тренутак, до
сутра, затворе.
Јер речи и тада умеју да затрепере, добују изван сваког
зла, тискају
у редовима као радознали туристи којима се нуде
тајландски трансвестити
за искуство амбиваленције јефтиног и брзог егзотичног
задовољства.

И слуте, јер једино још слутњом умеју се надати,
да ће им нечији насумично одабрани прст показати
исправан пут,
усмерити кретање према маховини под фотоном
Северњаче,
одвести пред лице наплатног терминала као пред лице
бога,
да на фискалном олтару положи знак и отелотворе
сопствену илуминацију
облу попут сијалице наспрам хиљаде заслепљујућих
сунаца.

У ногама бубре вене времена и квадрати пређених
километара.
Прегалачки чворови притискају кичму утренираном
баналношћу.
Пренапрегнути мишићи руку ојачани веслом
корпоративне галије.
Њена папирна једра неће дуго издржати под вештачким
сјајем,
на овом неопростиво похлепном сунцу запада,
када све најзад изгори у ватри пролазних страсти.

Елегија о умору

Ноге и леђа оптерећени тежином
услужности према другима,
ромору бујице што надире у таласима
жеље и потребе у токовима потрошње.
Очи и језик нагризени умором
више не осећају жеђ и глад, одсуство
интерпункције, великог и малог слова.
Песма настаје према сећању мора
у чије вирове се слива писмо галиота.

Замишљаш како ћеш лећи блажен,
починути без подешеног аларма,
празновати годишњи одмор свог тела,
а сутра те диктат одговорности
неће стровалити у кошмар времена,
испљунути из меканог једра постеље
у цокуле обавеза и жваку друштвености,
степенице расположења и турпију рутине,
крупно емоција и омче рокова.

Онај дан када ће те пробудити свежина
дужином стиха којем сањиво пружаш
руке из рамена, лаке као замахе весла,
што би да загрле ништа и обухвате све.

Можда само слапове каснојутарње кафе
испод гилотине зидног часовника,
са леђима у наслону високе столице
и ногама у слободном паду изнад тла,
на које ћеш за неколико сати поново стати.

V

Седам
начина
посматрања
мора

1. (Вода)

Презрело лето изненада више тако не изгледа.
Светлост стење кроз зубе трудних кумулонимбуса.
Сиво море се заукава и снажно удара о камену обалу.
Под баштом таверне »Captain Cook« Посејдон сеје таласе.
Ветар нервозно листа јеловник и звечка есцајгом,
упиње се да помери столове према шеталишту
и цело полуострво спусти до последњег прстена.

Грчким алфабетом по влажном песку
исписивао бих имена митских јунака,
стопама које време конвертује у античке;
са белутком под језиком
скандирао хексаметре насупрот бури,
само да не бринем толико о салветама и чашама,
као да ће се облаци сваког тренутка породити на столу.

Свет прети да се претвори у велику рибу:

*Снажна киша која је њадала
целу ноћ између ушорка и среде
изазвала је појлаве на великој
шеришорији Пелопонеза.
Локалне власти шраже од државе
да пројласи ванредно стање.*

O Captain! My Captain!

Жваћемо месо морског пса опрезно.

Мотримо кресте побеснелог мора.

Тежина у стомаку прати промену водостаја.

Поглед се прелива преко ивице тањира.

Одсутно сунце нашим половинама се гости.

Твоје се чељусти у мојим чељустима огледају.

2. (Co)

Када одеш на летовање,
зарониш главу у велику воду
да се ослободиш грча.
Вриштиш без гласа
пуним плућима
кроз море несвесног
што се склапа преко тебе
као на олупини брода,
преврнутог на глувој пучини
и заувек потонулог у историју.

Када одеш,
само на тренутак заборавиш да
времену припада седамдесет процената
од свега оног што мислимо да знамо,
свега оног што мислимо да поседујемо.

Од свега оног што остављамо,
нашој деци остаће
црвене очи и горак укус соли.

3. (Копно)

Море,
жудња и смрт,
страст и меланхолија;
у хоризонталном мрешкању погледа,
беспуће сланог мрака
без јасних природних граница
које би га делиле.

Море,
дијалектика простора и времена,
цео дан одлази и враћа се,
једнако се свима отвара,
нико га не поседује
јер нико не може да га има,
копно је његова обмана.

4. (Пучина)

Велика водена маса
под удаљеним брдима што извирују
попут леђног пераја ајкуле.
Плићак опчињавајуће прозирности
и непрозирна страхотна црнина.
Контрапункт космоса.
Беземност која искушава могућности.
Погубна непознатљива дубина
присиљава да промислимо
властита ограничења.

5. (Хоризонт)

Језик мора почиње на његовим рубовима.

6. (Плима)

Шта нам говори
ово море обојено сузама,
до грла у коштицама маслина и лубеница,
до скалпа у сновима риба и океана,
чији металноплави ритмови милују
бела стопала обала у сенци борова,
разлажу на слоге имена годишњих доба
сваким замахом весла и краула?

Шта нам поручујеш,
ти, вечито младо,
због ког постоји лето,
ти, које си огледало и мрамор,
понор и млеко?

Пољубићеш у образ и тако објаснити усне,
сусрет попрскати пегама и отићи даље
како бисмо учили недостајање.

7. (Осека)

Ово путовање није бег,
отићи да би се мало умрло,
већ живети, бити, постојати, доживети
Mare Tenebrarum, слано достојанство тмине,
безоблична ноћ примљена у твој утерус,
продорна попут мастила које удара у очима.

Ово путовање нас је променило до костију.
Сутра ћу можда одгонетнути где си се запутило.
Међу хридима и спрудовима граматичких родова,
под фалангом трупова флашираних бродова,
језиком ћу дотакнути сенку твојих одлазака.
Плакати умеју само они који су те видели.

VI

Декаподи
мора

1.

Таласи насрћу на копно у
широким наносима ветрова.
Тако настају набори песка:
у неправилној стопи линије
која се нигде не завршава.
Ако довољно дуго слушаш хук
мора што подучава синтаксу,
пожелећеш да више никада
не проговориш овим језиком
који се ни у шта не улива.

2.

Таласи у неправилном ритму
римују се на јонској обали.
Изнад усана сувих од соли
дах јода и борових иглица.
Abies in montibus altis, са
нијансама плаве и зелене
преливају се без преклапања.
Цируси налик браздама песка
што се расипају дуж пустиње,
из руке у руку, као време.

3.

И даље нисам пронашао мир.
Лежим на обали, послушкујем.
Покушавам да изољујем шум,
модрицу мора што се надима,
чеше о шљунак ширином плаже,
диже ногавице као сумњу
онима којима се обраћа
и којих се то баш и не тиче.
Тераса таласа наплављена
ради њихања и спотицања.

Након краћег оклевања један
галеб се отиснуо с обале
ширином распојасаног мора.
Сада је тачка на хоризонту,
и све мање и мање од тога,
сваким замахом, речју, удахом,
док кљуном не ухвати хоризонт
за шав и слети у друго време.
Потом, сви галебови одлећу.
Питам се да ли су били овде.

5.

Море је водени жиг времена.
Пулсира као неизрециво
трајање присуства и одсуства,
вечно жудећи за садашњошћу.
Тече у поезији попут сна.
Тактом видљивог и невидљивог
одгонета парадоксе света.
Оно је на њеним ободима,
запљускује обале графије
тишином водоравних шума.

6.

Море, зими, од тамног мрамора,
исклесано длетима језика,
под високим копљима чемпреса.
Врста страхотног заумног писма
чији су непрозирни обриси
повучени површином воде
која се набира и смирује.
Не знам како сам доспео овде.
Носим реликвију изгубљених,
памћење краће од заборав.

Можда нема ничега страшнијег
од отвореног мора у ноћи,
што исписује камену књигу
пенем сипиног мастила испод
хладног месеца, док га облаци
сенче у паралакси кретања.
Осеком се повлачи из свог сна
у пределе језика и речи,
где станује она једна која
тка оноματοпеју времена.

VII

Ожиљак

Силазим у песму
као сидро које
тражи своју дубину.

У срцима речи куцају
дуже него под прстима.

Записано постаје нова узалудност
у очима разрешеним одговорности;
изговор за непролазни стид,
кваке и нокте стиснуте у длан дана.

Али пре него што се спустимо
у стање старо колико живот,
ваљало би додати:

Ко воли да гледа распадање,
понеће терет црне боје.

Има извесне утехе у губицима.
Рана је лепа када настаје.
Добра песма је попут силаска по смрт,
и то не би требало мењати.

Линије бекства

Сваком подвученом речју
коју усваја својим
обрезаним срцем,
кроз полифемско око
пробада попут копља –
митски пикадо у ирису
вртоглавог погледа на свет.

Сваким путем што прави,
пролазећи испод редова текста
којим се знање креће,
књизи оставља сипљиви,
графитни траг у смислу,
као линија у песку
што се непрекидно враћа.

Клатно

Пронаћи ћу те испод клатна
часовника избледелих цифара
и поломљених казаљки,
што слева надесно љуља,
равномерно заноси и разноси
време овог света.

Пронаћи ћу те испод клатна
часовника без руку
што се шире и скупљају
у загрљај нежан
попут гавранових канџи
на голим раменима тренутка.

Данас се није догодило ништа безначајно

За З. К. (1984–2018)

Лето је шешир на високом челу хелиотропа,
доба што бљештаво траје у месецима
што не познају глас *p*.

Топао ваздух, тежак и влажан,
слана вода се ослобађа,
напушта тело и натапа тканину.

Опор, киселослаткасти воњ
подиже се у ноздрве и све више осваја
испуњени простор око савршеног спавача.

Чулне утиске дана преводим у речи.
Ноћ: тмина пупи на језику купина,
дише успорено и дубоко.

Кроз отворен прозор продире
зракасти звук зрикаваца: стриже и хрче
из помрчине шипражја;

бриди страхом у дрхтавим прстима,
треперавим срцима звездâ
распрснутих на алитерације, риме и метафоре.

Крајем првог квартала
смрт се сели у пределе
ослобођене котрљајућег сонанта.

Са црном ланеном туником,
до земље, и још даље, дуж ње, дође да упије
испуштене сузе и зној, да врати их мору.

Ущуња се у познато име
да начини предах на месту заједничког слова
што испира грло док вибрира у времену.

14. август, и тишина гласнија од пулса.
Глава сунцокрета клонула под прозором.
Данас се није догодило ништа безначајно.

Кенотаф

Откуцава аналогност
окожуена бројевима
у округлом загрљају
под секиром клатна.
Нагнут над празним листом,
као над језером испуњеним миром,
капљем у центар немог збивања.

На намрешканом индигу неба
звезде се пресијавају дискретно,
попут зрна соли
на дамастном столњаку.
После сваке угашене
остаје црна прогоретина
где мастило пробија хартију.

Реч која спаја и раздваја
помаља се кроз рану времена,
подиже да се преобрати у кенотаф.
Белина ме обасјава,
крећем се у раскораку
мокрих руку,
између ознојаних казаљки.

Линије бекства II

Сваки пут када отвориш
књигу коју си некада читао,
постанеш свестан знања
које те, попут заборавља,
непрестано надилази,
избија из неподвучених редова речи
између белине и графита оловке
што је оставила линије у песку.

Сваки пут када отвориш
књигу коју ниси никада читао,
постајеш свестан времена
које ти, попут памћења,
непрекидно измиче,
пресипа из једне руке у другу,
све док се пред очима
једном заувек не затвори.

Кретање дима. Панацеја

У теби расту
лекови против свих
наших страхова;

седатив храбрости
и потиснутих жеља
под егидом сигурности.

У теби станују
разлози спокоја
и плацебо љубави;

коматозни сан и остаци сећања
којима се крећемо
и изнова враћамо.

Зелено, волим ње, зелено:
у пелир с нерватуром ноћи
замотан смрвљени смарагд дана;

тајна са аромом земље
по којој газимо,
у коју ћемо поћи.

Ми смо твој
меснати плод што светли
жаром разговетне ватре.

Равномерним ритмом
подижу се и спуштају
плућа пуног распона.

Лепљивом граматиком дисања,
у морфологији дима,
растемо до ентропије.

I

- 9 Јануар. Амнион
- 11 Хидра
- 12 Одвајање
- 14 Најлепша животиња
- 15 Напуштање
- 17 Повратак
- 18 Наслеђе

II

- 21 Тиха побуна
- 22 Поетика предмета
- 24 Нешто читљиво
- 25 Припремање песме
- 26 Лекција
- 27 Риба већа од реке
- 28 Велика ватра

III

- 31 Панонска шкољка
- 33 На обали
- 35 Пикадо
- 36 Сметње на везама
- 38 Сирена
- 40 Мостови
- 42 Велика вода

IV

- 45 7:00 h
- 47 Лица која светле
- 49 Људи кесе
- 50 Галиот говори
- 52 У фабрикама изигравамо тужне револуционаре
- 53 Корпоративна галија
- 55 Елегија о умору

V

Седам начина посматрања мора

- 61 1. (Вода)
- 63 2. (Со)
- 64 3. (Копно)
- 65 4. (Пучина)
- 66 5. (Хоризонт)
- 67 6. (Плима)
- 68 7. (Осека)

VI

Декаподи мора

- 73 1.
- 74 2.
- 75 3.
- 76 4.
- 77 5.
- 78 6.
- 79 7.

VII

- 83 Ожиљак
- 84 Линије бекства
- 85 Клатно
- 86 Данас се није догодило ништа безначајно
- 88 Кенотаф
- 89 Линије бекства II
- 90 Кретање дима. Панацеја

Књижевна награда »Новица Тадић« 2019

Библиотека ПРИСУСТВА

Књига четврта

Бранислав Живановић

ПЕСМА ГАЛИОТА

Издавач

Завод за проучавање културној развојка

За издавача

др Вук Вукићевић

Редакција

Марко Аврамовић

др Јана Алексић

Миломир Гавриловић

др Владимир Коларић (секретар)

Никола Маринковић

др Драјан Хамовић

Дизајн и прелом

Универзитет уметности у Београду,

Факултет примењених уметности

Тираж

300

Штампа

Решро принт д.о.о.

Београд, 2019

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
821.163.41-1

ЖИВАНОВИЋ, Бранислав, 1984 –

Песма галиота / Бранислав Живановић. – Београд : Завод за проучавање културног развитка, 2019 (Београд : Ретро принт). – 91 стр. ; 21 см. – (Библиотека Присуства ; књ. 4)

Тираж 300.

ISBN 978-86-81529-73-7
COBISS.SR-ID 277796364